

Επώδυνη ενηλικίωση

Ζωές στην κόψη του ξυραφιού και στις μυλόπετρες της Ιστορίας

ΝΟΡΑ ΠΥΛΩΡΩΦ-ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ
Η ανάσα στο σβέρκο
εκδ. Ψυχογιός - σελ. 488

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΡΔΟΜΕΝΙΔΗ*

Η Νόρα Πυλώρωφ-Προκοπίου έχει πολύχρονη παρουσία στα γράμματα: υπήρξε η βασική μεταφράστρια του λογοτεχνικού περιοδικού «Ασυνηπλίκε» (Ausblick, Θεσσαλονίκη 1970-1979), για λογαριασμό του οποίου πρωτοπαρουσίασε στην Ελλάδα συγγραφείς όπως ο Χάντκε, ο Μπέρνχαρτ και ο Εντσεσμπέργκερ αλλά και δεκάδες άλλους γερμανόφωνους, νέους τότε, λογοτέχνες. Έχει επίσης στο ενεργητικό της τη μετάφραση από τα γερμανικά τριών λογοτεχνικών βιβλίων και μιας ανθολογίας Γερμανών ποιητών. Ωστόσο, η ίδια πρωτοεμφανίστηκε ως συγγραφέας μόλις το 2004, με μια μικρή συλλογή διηγμάτων («Καθρέφτες θαμποί: Τέσσερις ιστορίες και μια αληθινή», εκδ. Ιανός), που τρά-

Παρέλαση μελών των Διεθνών Ταξιαρχιών στη Βαρκελώνη, Οκτώβριος 1938 (από το «Corresponsales en la Guerra de Espana, Instituto Cervantes και Fundación Pablo Iglesias, 2006»).

To βιβλίο αξιοποιεί για πρώτη φορά μυθιστορηματικά τη συμμετοχή Ελλήνων στον ισπανικό εμφύλιο.

Βρέξε με την ποιότητά της την προσοχή των αναγνωστών.

Τα δύο μυθιστορήματα που εξέδωσε έκτοτε δικαιώνουν τις προσδοκίες που καλλιέργησαν τα μικρά, πρώτα της πεζά και την καθιερώνουν ως πεζογράφο που μπορεί να εξελίσσεται από βιβλίο σε βιβλίο και να φτάνει σε νέα, κάθε φορά, επιτεύγματα.

Διά στόματος γυναικών

«Το διαμαντένιο Άλφα» (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2008) αφηγείται την ιστορία τεσσάρων γενεών μιας οικογένειας στη Θεσσαλονίκη, στα διαρκώς ταραγμένα χρόνια από τους βαλκανικούς πόλεμους μέχρι και τη δικτατορία του 1967. Πρόκειται για ένα πολυφωνικό μυθιστόρημα, με σταθερά πρωτοπόρων αφήγηση και πάντοτε διάσπασμα στην πλοκή της ιστορίας.

Ανθρωπιά, η έλλειψη ήθους με τον αλτρουισμό, οι κοσμικές εκδηλώσεις των αστών με τους τόπους εξορίας των αριστερών.

Η χαρακτηριστική άνεση με την οποία κινήθηκε η Πυλώρωφ, στο πρώτο της μυθιστόρημα, μέσα στον χρόνο για πάνω από μισό αιώνα γίνεται περισσότερο αισθητή στο πρόσφατο βιβλίο της, όπου η αφήγηση από το «εδώ» (Αθήνα και Χανιά, Θεσσαλονίκη, Δράμα, Κάιρο) και το «τώρα» (μέσα δεκαετίας του '60 μέχρι τέλη δεκαετίας του '70) παλινδρομεί με επιτυχία μέχρι τον εργατικό Μάη του 1936 στη Θεσσαλονίκη και τον ισπανικό εμφύλιο (1936-1939), τα Χανιά της αντίστασης κατά των ναζί, τη μετακατοχική και μετεμφυλιακή Δράμα και πάλι την Ισπανία μετά τον θάνατο του δικτάτορα Φράνκο, για να φτάσει με ένα γιγαντιαίο φλας-μπακ στην Αίγυπτο των Φαραώ του 14ου αι. π. Χ.

Στο επίκεντρο της αφήγησης βρίσκεται ένα αντρόγυνο με τους ανιόντες του: ο Μνάς, αρχαιόλογος, γόνος πλούσιας κρητικής οικογένειας, με μπέρα αυταρχική και ξιασμένη, και πατέρα πρώπων βοσκό και αντάρτη κατά των Γερμανών στα βουνά, τώρα όμως συμβιβασμένο σύζυγο και η Λόη, από φωταχοώρι της Δράμας, με πατέρα αγωνιστή της Αριστεράς, εθελοντή στις Διεθνείς Ταξιαρχίες του ισπανικού εμφύλιου, πρόσφυγα στο Βατούμι και κατόπιν εκτοπισμένο από το ελληνικό κράτος, μπουζουέζη το επάγγελμα, νυν αλκοολικό και βιαστής που είσεβαν την παιδιά του και τις γυναίκας του – μιας γυναίκας υποταγμένης, που αναγκάζεται να δουλεύει σαν σκυλί για να ζήσει την οικογένειά της.

Αρτία δομημένοι ήρωες

Η σχεδόν αρχετυπική αντιτίτλη πεθεράς-νύφης, μια ανα-

σκαφή με απροσδοκήτως εντυπωτικά ευρήματα, η ξαφνική δόξα, η δυσλειτουργική οικογένεια της Δόνης, η εξέλιξη της σε συγγραφέα μπεστ-σέλερ, ένα καλά κρυμμένο μυστικό του πατέρα της από τα χρόνια στην Ισπανία, οι περιστασιές εξωσυζηγικές «ατάξεις» του άντρα της και -κυρίως- της ίδιας κι ένας μεγάλος όσο και μοιραίος απελευθερωτικός έρωτας στο πρόσωπο του Αιγύπτιου αρχαιολόγου-συνεργάτη του Μνά σχηματίζουν τον καλά πλεγμένο -σύνθετο όσο και ευκρινή καμβά της αφήγησης. Οπου πάντως ο πρωταγωνιστικός ρόλος παραχωρείται πρωτίστως στη Λόη (με το τραυματικό παρελθόν και το προβληματικό παρόν, το ατέρμονο παιχνίδι της με τη φωτιά και τη συναισθηματική της ενηλικίωση σε χρονικό διάστημα μόλις μερικών χρόνων – μια ζωή μανική, με την «ανάσα στο σβέρκο» του τίτλου άλλοτε ως φόβο, άλλοτε ως ερωτική επιθυμία και άλλοτε ως προειδοποίηση για επερχόμενα δεινά) και δευτερευόντα στον αμφισμό πατέρα της.

Ηρωες άρτια δομημένοι και ψυχολογημένοι, ταλαιπώροι από οριακή βιώματα και από το άλεσμά τους στις μυλόπετρες της Ιστορίας του ευρωπαϊκού 20ού αιώνα, αλλά και διαπροσωπικές σχέσεις πολύπλοκες, φωτίζονται από τη συγγραφέα με εύστοχες κλιμακώσεις και αποδίδονται με λόγο καταγιστικό, χυμώδη, κατά τόπους μάλιστα ακόμη και φιλόδονο.

Η «Ανάσα στο σβέρκο» (που, απ' όσο ξέρω, αξιοποιεί για πρώτη φορά μυθιστορηματικά τη συμμετοχή Ελλήνων στον ισπανικό εμφύλιο), τόσο με τη βασική, τραγική ιστορία έρωτα και πάθους που αφηγείται όσο και με τις καλά τεκμηριωμένες τομές που επιχειρεί σε σημαντικά ιστορικά γεγονότα, είναι ένα πολυπριοσματικό μυθιστόρημα που κρατάει όμπρο τον αναγνώστη μέχρι την τελευταία, κοινωνία σαν λεπίδι, παράγραφο του.

* Ο κ. Γιώργος Κορδομενίδης διευθύνει το «Εντευκτήριο» (περιοδικό, εκδόσεις, εκδηλώσεις) / entefktirio@translatio.gr